

УДК 371.233 + 354.32 (477)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.89.23>

Наровлянський О. Д.

ДІЯЛЬНІСТЬ МІНІСТЕРСТВ ОСВІТИ УНР ТА ГЕТЬМАНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ З РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ

Стаття присвячена упровадженню освітнього туризму у освіту Української народної республіки та української держави гетьмана П. Скоропадського в 1917-1918 рр. Стаття підготовлена за результатами архівного пошуку в фондах Центрального державного архіву вищих органів влади України. Висвітлено процес спроби утворення першого спеціального освітянського підрозділу, діяльність якого була направлена на розвиток екскурсій серед учнівської молоді екскурсійного відділу департаменту позашкільної освіти та дошкільного виховання міністерства освіти. Проаналізовано діяльність цього підрозділу, встановлено його кадровий склад, визначено науковців та педагогів-практиків, які залучалися до розробки методики проведення екскурсій у вказаний період. Показано процес еволюції підрозділу – від запровадження окремих посад фахівців з екскурсій до створення спеціального відділу в складі департаменту. Визначено основні напрями роботи екскурсійного відділу – збір інформації про стан екскурсійної роботи на місцях та екскурсійні природні та історичні об'єкти (через спеціальну анкету), розробка екскурсійних маршрутів та програм для учнівської молоді та дорослих, підготовка путівників та порадишників для організації та проведення екскурсійної роботи, створення екскурсійної бази (притулку) в Києві, підготовка кадрів керівників екскурсій. Встановлено підходи до класифікації освітніх екскурсій, визначено основні проблеми, з якими стикався розвиток освітнього туризму в Україні в цей період. Висвітлено суперечності в створенні екскурсійного відділу та незавершеність цього процесу. Показано активну позицію Міністерства в цілому та департаменту позашкільної освіти та дошкільного виховання щодо упровадження екскурсій у освітній процес. Висвітлено діяльність міністерства та його підрозділів з надання допомоги в організації та проведенні екскурсій учнів шкіл та гімназій, зокрема до Києва та Канева. Встановлено, що не зважаючи на труднощі військового періоду, в ряді навчальних закладів екскурсій за підтримки Міністерства було упроваджено до освітнього процесу.

Ключові слова: екскурсія, освітянський туризм, Міністерство освіти, Українська народна республіка.

Одним з важливих завдань сучасної історико-педагогічної науки вивчення та аналіз досвіду діяльності органів управління освітою, навчальних закладів в різні періоди історії України. Особливий інтерес становить історія розвитку освіти за часів національно-визвольних змагань 1917-1920 років.

Останні десятиліття різні аспекти цього періоду розвитку освіти досліджували Березівська Л., Грабовська Г., Кукурудзак М., Лебідь І., Лікарчук І., Машевський О., Мельник Е., Мишак І., Сорочан Н., Телячий Ю. та інші. Ними було досліджено зокрема питання організаційно-правових засад діяльності органів управління освітою, здійснення освітньої політики за часів УНР, Гетьманської держави, Директорії, становлення різних типів навчальних закладів в цей період, змін в програмно-методичному забезпеченні тощо. О. Кудлай присвятив спеціальне історичне дослідження діяльності Міністерства освіти УНР, однак, згадавши про екскурсійний відділ департаменту позашкільної освіти та дошкільного виховання, він вказав, що «на жаль, документи, що стосуються його роботи, автором виявлені не були» [1]. Водночас жодний з авторів не досліджував діяльність органів управління освітою вказаного періоду щодо розвитку освітнього туризму, його організаційного забезпечення та упровадження в освітній процес.

Таким чином нами було визначено мету даної статті – проаналізувати діяльність органів управління освітою та закладів освіти періоду визвольних змагань щодо розвитку освітнього туризму.

Після виникнення Центральної ради, формування Генеральних секретарств, зокрема освіти, а пізніше утворення Української народної республіки, розпочалася активна робота з реформування освітньої галузі на теренах України. В процесі цієї діяльності певна увага приділялася і розвитку освітянського туризму, упровадженню екскурсій в освітній процес.

Саме в 1918 році в структурі органів управління освітою При цьому створювався він в структурі Департаменту позашкільної освіти та дошкільного виховання Міністерства народної освіти.

З квітня 1918 року в департаменті позашкільної освіти та дошкільного виховання крім відділу позашкільної освіти, інструкторів з дошкільної освіти та відділу притулків було розпочато створення екскурсійного відділу [2, арк.16]. Вперше з'являється спеціальний підрозділ, який мав забезпечити організаційно-методичну підтримку упровадження екскурсій в освітній процес. Цьому передувало запровадження до штатного розкладу Департаменту посади фахівця/інструктора по екскурсіям [2, арк.12], яку з 1 червня по 1 жовтня 1918 року обіймав Перфецький Євген Юліанович [3, арк. 14, 19] (в цілому департаменті він розпочав працювати ще з 10 червня 1917 року) [4, арк.67].

Перші збори секції по екскурсійній справі (яка мала підготувати створення нового підрозділу) відбулися 13 квітня в помешканні українського дитячого садка. Серед присутніх були С. Русова, Н. Мірзо-Авакянц, П. Тушкан, Л. Портенко та інші. Серед завдань, визначених на нараді такими, вирішення яких було необхідне для розвитку екскурсійної справи, – «виробити план, маршрути, техніку недалеких екскурсій позаяк умови часу не сприяють далекому мандрюванню, використовувати якнайкраще місто Київ та Дніпро, організуючи

екскурсії по Дніпру, робивши план на декілька маршрутів Київ – Канів – Катеринослав – Плавні – Херсон, скласти бібліографію екскурсійної справи, розпочати технічні зносини з правліннями залізно-дорожніми та пароплавними, закликати нових співробітників та поділитися на три комісії історичну, географічно-природознавчу та промислову» [5, арк. 23].

27 квітня вже на засіданні екскурсійного відділу (саме так було зазначено в протоколі), в якому брали участь В. Артоболевський, Р. Брехт-Берген, Р. Палій, П. Потабенко, М. Шугаєвський, а головувала С. Русова, зазначалося, що існуючі в державі умови не сприяють проведенню далеких екскурсій, але можливе та необхідне проведення екскурсій до Києва та по Дніпру, вказувалося на важливість історичних екскурсій для патріотичного виховання. Під час наради було запропоновано поділ екскурсій на історичні, естетичні, природничі та економічні (на підприємства), а також класифікація учасників екскурсій (учні початкової та середньої школи, робітники та члени товариства «Просвіта»). Чимало уваги було приділено на нараді підготовці та роботі керівників екскурсій, при цьому вказувалося на велике значення рівня підготовки керівників для успіху екскурсії та необхідність їх підготовки та оплати за їхню працю. Завідувач позашкільного відділу Департаменту позашкільної освіти та дошкільного виховання М. Шугаєвський запропонував протягом 1918 року основні зусилля зосередити на підготовці основи для розгортання роботи наступного року. Для цього він запропонував організувати курси керівників екскурсій, залучивши до них, перш за все, вчителів та студентів-природознавців. При цьому він зауважив, що для успіху екскурсії її керівник має бути спеціалістом і природознавцем, і історією.

Професор В. Артоболевський висловив думку щодо доцільності зосередження зусиль в 1918 році на екскурсіях Києвом та його околицями. Також він приділив увагу екскурсіям на підприємства, де керманічом екскурсії має бути представник цього підприємства. Серед природних пам'яток Києва, які в першу чергу мають стати об'єктами екскурсій він називає ботанічний сад Університету Святого Володимира, сад Політехнічного інституту, біологічна станція, околиці Києва.

Під час наради було висловлено думку щодо доцільності видання путівників для майбутніх екскурсантів, а також розробки «екскурсійної анкети» для збору відомостей щодо пам'яток України та практики проведення освітніх екскурсій [6, арк. 22-27; 7, арк. 2-5зв].

Нарада прийняла рішення повідомити в газетах про створення екскурсійного відділу, однак 1 травня 1918 року питання призначення завідуючого екскурсійним відділом було обговорено на нараді департаменту, де було прийнято рішення «до того часу, поки екскурсійний відділ не поширюється, щоб стати окремим відділом – голови не призначати, а долучити його до Відділу позашкільної освіти» [8, арк. 1], начальником якого, як зазначено вище, був Шугаєвський Микола Степанович [3, арк. 11]. На нашу думку, саме позиція М. Шугаєвського, який вважав, що в 1918 році екскурсійна робота буде досить обмеженою та не набуде великого розмаху, стала одним з основних чинників, що загальмували створення самостійного екскурсійного відділу та призначення цьому відділу повноцінного керівника.

На нашу думку, після рішення про недоцільність призначення в 1918 році начальника екскурсійного відділу, було прийнято компромісне рішення – створено екскурсійну комісію, до функцій якої було віднесено улаштування екскурсій, надання довідок щодо їх організації, підготовка та облік керівників екскурсій, розробка маршрутів як Києвом, так і по всій Україні, видання довідників-путівників [6, арк. 50зв.] – тобто, значною мірою, функції екскурсійного відділу. З метою розробки маршрутів екскурсій було розпочато створення історичної, мистецької, природничої, фабрично-заводською підкомісії [6, арк. 50]. Також до департаменту позашкільної освіти були «прикомандировані в справі організації екскурсій» Палій Р. в якості інструктора та Солуха П. П. «для доручень на становищі діловода» [9, арк. 6].

Однак робота щодо розвитку екскурсійної справи в освіті продовжувалася. 14.05.1918 року на нараді Департаменту позашкільної освіти було прийнято рішення встановити керівникам екскурсій платню 20 крб. в день [8, арк. 3]. 18.05.1918 р. на аналогічній нараді С. Русова запропонувала «підготувати науково-методичну книжку для поїздок по всій країні для навчання на ґрунті екскурсій» Також було запропоновано «розділити справу екскурсій на адміністративну, яку виконує Департамент позашкільної освіти та технічну, яку передати спеціальній організації, також було запропоновано зробити довідник по історичних місцях України» [7, арк. 149-149зв.]. Нарада прийняла рішення «Ухвалили: екскурсійну справу на цей рік залишити в департаменті, не виділяючи окремого екскурсійно відділу. Інструктори залишаються і розробляють плани екскурсій, взагалі проводять справу щодо виконання «справочників» для екскурсій по Україні» [7, арк. 150зв.].

21 травня 1918 року в приміщенні Департаменту відбулося чергове засідання екскурсійної комісії, на якому обговорювалися питання щодо плану огляду Києва з різними типами екскурсій, організації кадрів керівників екскурсій, проекту анкети про історичні місцевості на Україні, підготовки екскурсійним відділом окремого випуску «Порадника» Департаменту, організації «рухливого музею картин для чарівного ліхтаря по історії, мистецтву, етнографії для улаштування лекція екскурсантам» [9, арк. 15].

В фонді Міністерства освіти зберіглася низка справ, які вказують на екскурсійний відділ в своїй назві та зберігають документи щодо розвитку освітніх екскурсій. В одному з недатованих документів, який вірогідно відноситься до весни-літа 1918 року зазначається, що «екскурсійний відділ при департаменті позашкільної освіти ставить своєю метою організацію та урегулювання взагалі екскурсійної

справи, яка має виключне значення при навчанні історії, природознавству та географії України. Без центрального регулюючого органу екскурсії в Державі можуть прийняти хаотичний характер. Метою центрального органу є між іншим налагодження планомірного руху екскурсій по державі, виробка графіків потягів для екскурсантів на екскурсійний сезон... Закладаються філії екскурсійні по провінції, закладається журнал екскурсійний (справа розпочата), вже видрукована і розсилається анкета – історична і природнича, на підставі яких складається підручник для екскурсійних подорожей по Україні» [6, арк. 28].

Протягом квітня – червня 1918 року екскурсійним відділом (саме так зазначено на низці листів) та департаментом було направлено ряд листів з питань організації екскурсій. 27.04.1918 року було направлено лист до військового міністерства дати дозвіл на передачу департаменту ліжок, що залишилися в київських школах, де мешкали учні шкіл прапорщиків [7, арк. 1], 11.05.1918 було направлено лист екскурсійного відділу до пароплавної спілки пароплавання на Дніпрі про надання знижки з тарифу для проїзду пароплавом по Дніпру від ст. Наліснів до Києва з зупинкою в м. Каневі для відвідання на могилі Т. Г. Шевченка для учнів та просвітян с. Худяківка [9, арк. 7], 31.05 – лист до комісії з продажу майна установ Південно-Західного фронту з проханням передати ліжка, матраци, ковдри тощо [9, арк. 16].

Відділ та департамент реагували на звернення про допомогу в організації екскурсій, наданні необхідної інформації. Так, 17.05 було направлено лист до Надточіївської народної школи м. Шпола про можливість організації екскурсії до Києва та надання безоплатного помешкання [9, арк.13], 11.06 – до Черкаської повітової управи про допомогу у прийомі екскурсантів в Києві [9, арк.20] тощо.

Департамент вживав заходів щодо облаштування помешкання для екскурсантів. Як зазначалося в проекті кошторису на розвиток екскурсійної справи на 1918 рік, «зважаючи, що на цей час немає відповідної інстанції щодо влаштування екскурсій, Департамент тимчасово бере на себе працю по улаштуванню екскурсій... Поки цієї справи не взяла в свої руки яка небудь спеціальна організація, котра провадитиме екскурсії, департамент тимчасово улаштує спеціальне помешкання, пристосоване для цієї цілі» [7, арк. 157].

З цієї метою департамент звернувся до Київської управи та наприкінці травні 1918 р. отримав відповідь відділу народної освіти управи про виділення департаменту позашкільної освіти приміщень для екскурсантів в м. Києві [10, арк. 11]. Департаменту було передано приміщення адресою вул. Олександрівська (нині вул. Сагайдачного), 9, а також дозволено помешкання екскурсантів в приміщеннях київських шкіл в період канікул [5, арк.11].

В низці листів, надісланих департаментом до шкіл, повітових рад на їх запити в травні 1918 року, повідомлялося, що «їхати до Києва можна тільки групами по 50 чоловік. Помешкання можна мати в червні тільки без ліжок. Кип'яток до чаю коштує по 10 коп. 1 раз два рази – 20 коп. на день для одного чоловіка. Чай та цукор треба мати свої. Треба також мати свої кружки для чаю та декілька чайників жестяних і на чому можна було б спати» [9, арк. 20-22].

Для вивчення ситуації на місцях, було підготовлено «історичну екскурсійну анкету», що було надіслано на місця для заповнення. Вона містила запитання як щодо об'єктів, наявних на місцях, так і відомості про проведені екскурсії. Варто відзначити, що в пояснювальній записці до анкети зазначено, що «при департаменті позашкільної освіти склався відділ екскурсійний, який ставить головною метою – національне виховання і пізнання України. Головним єдиним засобом для цього він вважає українознавство, яке в даннім разі буде здобуватися шляхом екскурсійним, шляхом безпосереднього ознайомлення людей з предметом нашого національного добра» [11, арк. 2].

Водночас робота щодо створення окремого підрозділу, який займатиметься саме організацією екскурсій, продовжувалася. В доповіді департаменту позашкільної освіти від 22.07.1918 № 935 щодо асигнування 5949352 крб на позашкільну освіту з 1.07.18 по 1.01.19 зазначалося, що одним з напрямів позашкільної освіти в 1918 році має стати проведення екскурсій для молоді та дорослих. На організацію екскурсійного відділу та організацію екскурсій на вказаний період пропонувалося асигнувати 30000 крб.[12, арк. 11, 12; 13, арк. 3]. З 3.10.1918 року Київська казенна палата відповідно до цього запиту відкрила фінансування на роботу екскурсійного відділу [12, арк. 41]. Така ж сума (30000 крб.) для організації екскурсій була запланована в кошторисі Департаменту позашкільної освіти на 1919 рік [12, арк. 94].

Для підготовки майбутніх позашкільників до організації екскурсійної роботи, питання, присвячені екскурсіям було включено до програми курсів з позашкільної освіти, яка передбачала цикл лекцій «Екскурсії в природу» (12 годин). Програма передбачала ознайомлення зі значенням екскурсій в системі середньої та позашкільної освіти, організацією екскурсій, методикою їх підготовки та проведення, ознайомлення з об'єктами екскурсій в Києві та околицях та по всій Україні, питання охорони природи під час проведення екскурсій, навчання вмінню читати карту, користуватися компасом, знайомила з організацією привалів, веденням щоденника подорожі, вимогами щодо одягу та взуття екскурсантів тощо [15, арк. 5-7], тобто була досить досконалою навіть за сучасними вимогами.

Питання організації екскурсій висвітлювалося і на курсах з дошкільного виховання, що проходили в Києві з 15 квітня по 30 травня 1918. Програмою курсів, на яких займалося більше 70 слухачів було передбачено 4 години теоретичних занять «про екскурсії». Лектором на цих заняттях виступав професор В. Артоболевський [16, арк.11].

Експерсійна справа намагалася розвинути і на місцях – в губерніях, повітах, містах, де було запроваджено посади інструкторів позашкільної освіти, які призначалися Міністерством освіти. В інструкції інструкторам позашкільної освіти відзначалося, що вони серед іншого мають улаштувати екскурсії та подорожі [15, арк. 2]. Міністерство визначило орієнтовний перелік об'єктів для організації подорожей Україною. До нього, зокрема, було включено пам'ятки старовини Києва, могила Т. Г. Шевченка в Каневі, Берестечко, Почаївська лавра, Святогір'я, київські цукроварні, Бахмутські копальні, криворізькі шахти, дніпровські пороги, Полісся (озеро Княже), море (Одеса, Крим). Привертає увагу різноманітність пропонованих об'єктів, серед яких є історичні, природні, промислові, релігійні [15, арк. 4зв.].

На жаль, швидка зміна влада в Києві протягом 1917-1919 рр. не сприяла планомірному розвитку освіти в цілому та освітянського туризму зокрема. Водночас в цей час екскурсії було визначено як важлива та ефективна форма освітнього процесу, як засіб патріотичного виховання. Було зроблено спробу розгорнути підготовку керівників освітніх екскурсій, створено постійне помешкання для екскурсантів (за нинішньою термінологією – турбаза). До розвитку освітнього туризму долучалися відомі науковці, педагоги, ентузіасти екскурсійної справи. Створення екскурсійного відділу так і не було доведено до кінця, однак це була перша спроба створення спеціалізованого підрозділу для організаційної, методичної підтримки освітнього туризму. На нашу думку, саме з цього часу ми можемо починати історію освітнього туризму сучасної України, історію Українського державного центру національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді.

Використана література:

1. Кудлай О. Б. Міністерство освіти УНР доби Української Центральної Ради: створення, структура, діяльність. К.: Інститут історії України, 2019. 160 с.
2. Центральний державний архів вищих органів влади України (далі – ЦДАВОВУ). Ф. 2201. Оп. 1. Спр. 1000
3. ЦДАВОВУ, Ф. 2201. Оп. 2. Спр. 30.
4. ЦДАВОВУ, Ф. 2201. Оп. 3 Спр. 7.
5. ЦДАВОВУ, ф. 2201. Оп. 2. Спр. 561.
6. ЦДАВОВУ, ф. 2201. Оп. 2. Спр. 557.
7. ЦДАВОВУ, ф. 2201. Оп. 2 Спр. 559.
8. ЦДАВОВУ, ф. 2201. оп. 1. Спр. 1004.
9. ЦДАВОВУ, ф. 2201. Оп. 2. Спр. 558.
10. ЦДАВОВУ, ф. 2201. оп. 2. Спр. 399.
11. ЦДАВОВУ, ф. 2201. оп. 1. Спр. 556.
12. ЦДАВОВУ, ф. 2201. оп. 1. Спр. 58.
13. ЦДАВОВУ, ф. 2201. оп. 1. Спр. 494.
14. ЦДАВОВУ, ф. 2201. оп. 1. Спр. 503.
15. ЦДАВОВУ, ф. 2201. оп. 1. Спр. 999.
16. ЦДАВОВУ, ф. 2201. оп. 1. Спр. 527.

References:

1. Kudlai O. B. Ministerstvo osvity UNR doby Ukrainskoi Tsentralnoi Rady: stvorennia, struktura, diialnist [The Ministry of Education of the Ukrainian People's Republic at the time of the Ukrainian Central Rada: creation, structure, activity]. K.: Instytut istorii Ukrainy, 2019. – 160 s.
2. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchikh orhaniv vlady Ukrainy [The Central State Archive of the Higher Authorities of Ukraine] (CDAVOVU). F. 2201. Op. 1. Spr. 1000.
3. CDAVOVU, F. 2201. Op. 2. Spr. 30.
4. CDAVOVU, F. 2201. Op. 3 Spr. 7.
5. CDAVOVU, F. 2201. Op. 2. Spr. 561.
6. CDAVOVU, F. 2201. Op. 2. Spr. 557.
7. CDAVOVU, F. 2201. Op. 2 Spr. 559.
8. CDAVOVU, F. 2201. Op. 1. Spr. 1004.
9. CDAVOVU, F. 2201. Op. 2. Spr. 558.
10. CDAVOVU, F. 2201. Op. 2. Spr. 399.
11. CDAVOVU, F. 2201. Op. 1. Spr. 556.
12. CDAVOVU, F. 2201. Op. 1. Spr. 58.
13. CDAVOVU, F. 2201. Op. 1. Spr. 494.
14. CDAVOVU, F. 2201. Op. 1. Spr. 503.
15. CDAVOVU, F. 2201. Op. 1. Spr. 999.
16. CDAVOVU, F. 2201. Op. 1. Spr. 527.

Narovlyanskiy O. Activity of the ministries of education of the Ukrainian People's Republic and Hetman state on the development of educational tourism

The article is devoted to the introduction of educational tourism in the education of the Ukrainian People's Republic and Ukrainian state of Pavlo Skoropadsky in 1917-1918. The article was prepared based on the results of archival search in the funds of the Central State Archives of the highest authorities of Ukraine. The process of attempting to create the first special educational unit, whose activities were aimed at the development of excursions among students of the excursion department – the department of extracurricular education and preschool education of the Ministry of Education. The activities of this unit are

analyzed, its staff is established, scientists and practicing teachers who were involved in the development of methods of conducting excursions during this period are identified. The process of evolution of the unit is shown – from the introduction of separate positions of excursion specialists to the creation of a special division within the department. The main directions of work of the excursion department are defined – collection of information on the state of excursion work in the field and excursion natural and historical objects (through a special questionnaire), development of excursion routes and programs for students and adults, preparation of guides and advisers for organizing and conducting excursion work, creation of an excursion base (shelter) in Kyiv, training of excursion leaders. Approaches to the classification of educational excursions have been established. The active position of the Ministry as a whole and the Department of Extracurricular Education and Preschool Education on the introduction of excursions in the educational process is shown. The activities of the Ministry and its units to assist in organizing and conducting excursions of students of schools and gymnasiums, in particular to Kyiv and Kanev, are covered. The main problems faced by the development of educational tourism in Ukraine during this period have been identified. It is established that despite the difficulties of the war period, in a number of educational institutions excursions with the support of the Ministry were introduced into the educational process.

Key words: excursion, educational tourism, Ministry of Education, Ukrainian People's Republic.

УДК 378, 355

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.89.24>

Пащук Ю. М., Гавришків О. Б.

ОЦІНЮВАННЯ МОТИВАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ КУРСАНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

З початком нинішньої повномасштабної війни, що розв'язала і веде Росія проти України, необхідність удосконалення мовної підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів Збройних Сил України не тільки не зменшилася, а й навпаки зростає. Насамперед, підвищення рівня володіння майбутніми офіцерами англійської мови є нагальною потребою у neodмінній реалізації євроінтеграційних прагнень України та досягнення взаємосумісності з країнами-членами Північноатлантичного Альянсу для забезпечення національної безпеки України. На сьогодні українські війська (сили) фактично вже у рамках російсько-української війни впроваджують відповідні підходи і стандарти НАТО, масово переводяться з радянського та пострадянського на сучасне озброєння і військову техніку, що використовується у державах Північноатлантичного Альянсу. Частина особового складу Збройних Сил України проходить інтенсивну підготовку та навчання за кордоном у країнах-членах НАТО та їх партнерах.

На практиці досі існують серйозні протиріччя між вимогами до володіння курсантами іноземною (англійською) мовою та досягнутим рівнем мовленнєвої компетентності для значної кількості випускників вищих військових навчальних закладів Збройних Сил України. Для якісного і своєчасного виконання цільових завдань із мовної підготовки курсантів однією з ключових проблем є недостатній рівень умотивованості майбутніх офіцерів у вивченні іноземних мов.

У статті за результатами проведеного опитування серед курсантів низки українських вищих військових навчальних закладів здійснено аналіз їх мотивації до вивчення іноземних мов. З урахуванням передового досвіду організації мовної підготовки у вітчизняних і зарубіжних військових навчальних закладах розроблено рекомендації щодо реалізації завдань із подальшого покращення мовленнєвої компетентності військових курсантів на основі підвищення їх умотивованості в опануванні іноземними мовами.

Результати вищезазначеного дослідження мають важливе практичне значення для забезпечення досягнення майбутніми військовими офіцерами визначених рівнів мовної підготовки.

Ключові слова: курсант, вищий військовий навчальний заклад, мовна підготовка, іноземна мова, мотивація, Збройні Сили України.

На сьогодні, в умовах повномасштабної війни, що розв'язала Російська Федерація проти нашої держави та її народу, у Збройних Силах України (ЗСУ) не змінилася стратегічна мета – забезпечити швидке нарощування якнайбільшої чисельності особового складу, що володіє іноземними мовами (ІМ), насамперед англійською мовою, на рівні не нижче ніж СМР 2 (“Функціональний”) згідно зі стандартом НАТО STANAG 6001 [1, с. 1-5; 2, с. 1-3]. Навпаки, триваюча збройна агресія Росії проти України все більше впливає на посилення важливості мовної підготовки (МП) у ЗСУ, спрямованої на забезпечення цільових рівнів володіння ІМ особовим складом. Перш за все, у сучасних умовах зростає потреба у досягненні одного із фундаментальних національних безпекових інтересів нашої держави – набуття повноправного членства в Північноатлантичному Альянсі [1, с. 1; 2, с. 1-2]. У цьому контексті ключовою метою є здобування належної взаємосумісності ЗСУ з військовими формуваннями держав-членів НАТО впровадження політики, стандартів та організаційної культури НАТО в діяльність українських військ (сил) [1, с. 1-2].

Відповідно до зростаючої економічної та військової допомоги західних партнерів, зокрема збільшення ними поставок до України сучасного озброєння та військової техніки (ОВТ), організації та проведенні